

**AVASTE
LOODUSKAITSEALA
KAITSEKORRALDUSKAVA
AASTATEKS
2003-2012**

***Koostajad:*
PIRET KIRISTAJA
UUDO TIMM**

TALLINN 2002

SISUKORD

I ÜLDANDMED	3
1.1. Paiknemine	3
1.2. Kaitseala moodustamine ja eesmärk	3
1.1.1.3. Maastik	5
1.4. Sotsiaalmajanduslik keskkond	6
1.5. Metsad ja metsamajandus	7
II KAITSEALA VÄÄRTUSED	9
2.1. Taimekooslused	9
2.1.1. Sood	9
2.1.2. Niidud	10
2.1.3. Metsad	11
2.1.4. Elustik	14
2.1.4. Linnustik	14
2.1.5. Taimestik	15
2.1.5.1.1.1. Muinsuskaitsealine väärtus	15
2.2. Puhkemajanduslikud väärtused	16
2.2. Sotsiaal/majanduslikud aspektid	18
2.3. Kaitseala väärtused võõnditi	20
III KAITSE-EESMÄRGID, NENDE SAAVUTAMIST MÕJUTAVAD TEGURID NING VAJALIKUD TEGEVUSED	
3.1. Taimekooslused	23
3.1.1. Sood	24
3.1.2. Metsad	25
3.2. Elustik	27
3.2.1. Loomastik	28
3.2.2. Taimestik	30
3.3. Maastik	30
3.4. Puhkemajandus ja turism	32
3.5. Sotsiaalmajanduslikud aspektid	35
3.6. Teadustöö ja seire	36
3.7. Järelevalve	37
3.9. Kaitseala valitsemine	37
IV TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE	39
V TEGEVUSKAVA	40
Kasutatud materjalid	
Lisad	

I ÜLDANDMED

1.1. PAIKNEMINE

Avaste looduskaitseala asub Pärnumaa ja Raplamaa piiril, kogupindalaga **5226 ha**. Administratiivselt kuulub kaitseala Pärnu maakonnas Koonga valda ja Rapla maakonnas Vigala valda (**Lisa 1**).

1.2. KAITSEALA MOODUSTAMINE JA EESMÄRK

Avaste looduskaitseala on moodustatud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 25. mai 1981. aasta määrusega nr 340 «Sookaitsealade moodustamise kohta» (ENSV Teataja 1981, 22, 311) kaitse alla võetud Avaste sookaitseala baasil. Kaitseala **põhieesmärk** on **Avaste soo ja seal esinevate kaitsealuste liikide elupaikade kaitse**.

Kaitseala **põhiväärtusteks** on:

Avaste soo

Avaste soo on osa Lihula-Lavassaare soostikust. Sootüpoloogiliselt on ta karbonaatsel aluspõhjal kujunenud madal- ja siirdesoo.

1) Ohustatud liikide elupaigad

Kaitsealal registreeritud (EELIS 2002)

I kategooria kaitsealused liigid:

Kaljukotkas- *Aquila chrysaetos*

Merikotkas- *Haliaeetus albicilla*

II kategooria kaitsealused liigid:

Metsis- *Tetrao urogallus*

Soo-loorkull- *Circus pygargus*

Rohunepp- *Gallinago media*

soohilakas- *Liparis loeselii*

sookäpp- *Hammarbya paludosa*

kärbesõis- *Ophrys insectifera*

täpiline sõrmkäpp- *Dactylorhiza incarnata*

2) Soontagana maalinn

Muinsuskaitseobjekt ja pärandkultuurmaastik kui puhkemajanduslikult oluline väärtus

Kaitseala **valitsejateks** on Pärnumaa ja Raplamaa keskkonnateenistused oma haldusala piires.

Tsoneering ja piirangud

Kaitse-eeskirjaga kehtestatud **kaitsekorra** järgselt koosneb kaitseala kuuest sihtkaitsevööndist (Avaste, Mangu, Maali, Parasmaa, Soontagana ja Rumba) ning ühest piiranguvööndist (Mihkle). **Avaste ja Mangu sihtkaitsevööndid** on loodud eesmärgiga tagada looduse areng loodusliku protsessina. Loodusvarade, nagu puidu, turba ja maavarade kasutamist siin ei toimu, soo peab jääma inimesest võimalikult vähe mõjutatuks. Ohustatud loomade elupaikade kaitseks on Mangu sihtkaitsevööndis kehtestatud inimeste liikumiskeeld 15.veebruarist kuni 31.juulini ning ka jahipidamine on selles ajavahemikus keelatud.

Maali, Parasmaa ja Rumba sihtkaitsevööndites elavad liigid (näiteks metsis) vajavad teatud liigilise koosseisu, vanuse ja tihedusega metsi. Et seda tagada ning kaitsealale jäävate metsakultuuride ja kultuurpuistute ilmet looduslikumaks muuta, peab inimene selleks kaasa aitama. Samuti vajab hooldamist Soontagana sihtkaitsevööndisse jääv pärand-kultuurmaastik koos sealsete niitudega. Nendes sihtkaitsevööndites kehtestatud kaitsekord võimaldab ülalloetletud vajalikku hooldustegevust.

Kaitse-eeskirja kohaselt on kaitsealal peamised **piirangud** seotud veereziimi säilitamise, jahipidamise ja metsatöödega, sest just need tegevused võivad rikkuda soode seisundit ja häirida kaitsealal elavate ohustatud linnuliikide elutegevust.

1.3. Maastik

Kaitseala koosneb maastikukompleksist, mille moodustavad Avaste soo ja seda ümbritsevad looduspõhised metsad. **Avaste soo** moodustab kaitsealast suurema osa ning on seetõttu andnud nime ka kogu kaitsealale. Soo tekkis mineraalmaa soostumisel. Praegu katavad sood valdavalt madal- ja siirdesookooslused. Suures osas on soo kattunud sookase ja põhjaosas ka mändidega.

Soo keskosa on looduslikus seisundis, lõunaosasse rajatud kraavid koguvad vee Suitsu ning Võhma-Kureselja peakraavi, mis omakorda suubuvad Allika jõkke. Idast piirab sood Litoriaamere astang.

Avaste soost kagu poole jäävad märjad **sooniidud** ning vanad **looduspõhised metsad**.

Soo lõunaosas asub muistne Soontagana maalinn, mida ümbritseb **pärandkultuurimaastik**: niidud ja endiste talude asemed.

1.4. Sotsiaalmajanduslik keskkond

Maaomandus

Avaste looduskaitsealale jääb nii põline riigimetsamaa, eramaid kui ka õigusvastaselt võõrandatud maid. Ülevaate maaomandist Avaste looduskaitsealal annab alljärgnev tabel.

Tabel 1. Avaste looduskaitseala maa jagunemine omandivormideks

Vald	Omandi vorm	Pindala	Vöönd
Vigala	Riigimaa	1 529 ha	Avaste skv
	Eramaa	26 ha	Rumba skv (19 ha) ja Maali skv (7 ha)
	Õigusvastaselt	110 ha	Rumba skv (44 ha), Maali skv (12 ha),

	võõrandatud maa		Mihkle pv (54 ha)
Koonga	Riigimaa	2 550 ha	Avaste skv (2457 ha), Mangu skv (24 ha) ja Parasmaa skv (69 ha)
	Eramaa	151 ha	Parasmaa skv
	Õigusvastaselt võõrandatud maa	718 ha	Mangu skv (83 ha) ja Parasmaa skv (635 ha)

Nagu tabelist nähtub on kaitsealale jäävate **eramaade osakaal** on suhteliselt väike, ligikaudu 177 ha, mis moodustab ligikaudu 3 % kaitsealast. Samuti ei jää kaitsealale ühtegi kasutuses olevat elamut ega haritavaid maid.

Eramaad jäävad kaitsekorra kohaselt kas hooldatavasse sihtkaitsevööndisse või piiranguvööndisse. Nende vööndite kaitsekord võimaldab metsa looduslähedast kasutamist. Piiranguvööndisse jääval alal on piirangute ulatus suhteliselt väike. Oluliseimaks **piiranguks** on metsaraiete piirangud. Ka piiranguvööndis on keelatud uuendusraie lageraidena, kuid metsa majandamine püsimeetsana on siin lubatud.

Mihkle piiranguvöönd on aga endine turbakaevandamiseks ettevalmistatud ala, kus looduslik veerežiim on rikutud ning ala on sellest tingituna vaid võsastunud.

Enne sõda oli suurem osa Avaste soost eramaa. Siis kasutati sood sooheinamaadena ning see oli jagatud ümbruskonna talude vahel mitmesajaks lahusmaatükiks. Kuna tänapäeval on Avaste soo sooheinamaadena kasutusele võtmine mõeldamatu, tehti otsus soos olevaid maid mitte tagastada ning see jäeti riigi omandusse. Praegu haldavad Soos olevat riigimaad Pärnu maakonnas Halinga metskond ning Rapla maakonnas Märjamaa metskond. Ka teised kaitsealale jäävad jätkuvalt riigi omandis olevad õigusvastaselt võõrandatud

maad oleks otstarbekas jätta riigi omandisse juhul, kui neil puuduvad maade tagastamise taotlused.

1.5. Metsad ja metsamajandus

Kaitsealale jäävad järgmised metskonnad:

Halinga metskond

Halinga metskonna hallata on Avaste sihtkaitsevööndi lõunaosa (2477 ha) ja osaliselt Parasmaa ja Mangu sihtkaitsevööndite metsad (93 ha). Samuti haldab Halinga metskond Soontagana sihtkaitsevööndisse jäävat maalinna ja seda ümbritsevat pärandkultuurmaastikku.

Avaste sihtkaitsevööndisse jäävad kitsa ribana Avaste soo servaalale valdavalt kuivenduse mõjul kujunema hakanud sookaasikud, Soontagana soosaarel kasvavad lepikud ning kaitseala lääneosas ka kõdusoo männikuid. Suurem osa metsadest on alles noored või keskealised.

Ka Parasmaa küla lähedal paiknevad riigimetsad on võrdlemisi noored ning osa neist on metsakultuurid (kvartal 14 eraldi 6, pindalaga 4,2 ha) või kultuurpuistud.

Halinga metskonna metsamajanduskava on koostatud 1999.aastal.

Märjamaa metskond

Ka Märjamaa metskonna hallatavas Avaste sihtkaitsevööndi põhjaosas (1529 hektaril) saame metsast rääkida vaid kitsa ribana Avaste soo servaalale

kuivenduse mõjul kujunema hakanud sookaasikutest ning kaitseala kirdeosas ka kõdusoo männikutest. Siinsed metsad on kõik alles noored või keskealised.

Märjamaa metskonna metsamajanduskava on koostatud 1999.aastal.

II KAITSEALA VÄÄRTUSED

2.1. Taimekooslused

2.1.1. Sookooslused

Avaste soo asub kahe maakonna (Pärnu ja Rapla) piires, Lääne-Eesti madalikul, lamedas nõos. Soo tekkis mineraalmaa soostumisel, mida kinnitab esimesena ladestunud puuturbakiht. Turba lamamiks on liivsavi, savi ja moreen. Toitub põhjaveest, eesvooluks on Allika ja Teenuse jõgi. Soos levib madal- ja siirdesootaimkate. Puurindes kasvavad 3..4 m kõrgused sookased, põhjaosas kasvab rohkem ka mände ning kõikjal leidub üksikuid kuuski. Avaste soos kasvab kõrge (2,0...2,2 m) ja tihe pilliroog, on palju tarnamättaid (70% pindalast). Soo on väga märg, veetase ulatub soo pinnast 0,3...0,2 m kõrgemale.

Soo pindala on **8702 ha** (Orru, 1995), turbavaru 24,4 milj.t on arvel passiivse reservvaruna. Kaitsealal levib madalsoolasund, mis koosneb keskmiselt lagunenuid tarna-lehtsambla-, pilliroo-tarna- ning tarnaturbast. Lasundi paksus on 2,6...4,1 m (Orru jt., 1986).

Arengus on Avaste soo jõudnud üleminekustaadiumi toitainerikka madal soo ja vaesema siirdesoo vahel. Siirdesooks arenemisele viitavad suured, mõnemeetrise läbimõõduga raba- ja metsafragmentidega turbasamblamättad (Aaviksoo jt. 1997).

Haruldastest taimeliikidest on leitud rabaluga, soohilakat, sookäppa ja teisi käpalisi. Soo keskosa on looduslikus seisundis, lõunaosa on kuivendatud. Vesi on suunatud Suitsu ning Võhma-Kureselja peakraaviga Allika jõkke. Idast piirab sood Litoriinamere astang.

Avaste soo omab nii **geoloogilist, veekaitselist kui ökoloogilist** väärtust (H.Kink jt 1998).

Aastail 1951-54 oli Avaste soo Eesti NSV TA ZBI statsionaarse uurimise objektiks. Selle uuringu tulemusena ilmus soo taimkatte ülevaade (Kack, 1965). Lähemalt iseloomustatakse selles mudatarna-valge nokkheina ja porsa-pruuni sepsika assotsiatsiooni; turbasambla "saared" raba- ja metsafragmentidega näitavad juba üleminekut mesotroofsesse arenguastmesse. Siin on tehtud ka ornitoloogilisi (Renno, 1958) ja entomoloogilisi uuringuid (Haberman, 1959).

2.1.2. Niidud

Soontagana sihtkaitsevööndisse jääv kaltsiifiline niit omab nii maastikulist kui looduskaitselist väärtust. Maastikuilme säilitamiseks on seal vajalik jätkata regulaarset niitmist.

Parasmaa sihtkaitsevööndisse jääv **puisniit** asub soostuval, märjal alal. Siin esineb paiguti laialehiseid puuliike (tamm, saar, pärn). Ümber endise Parasmaküla laiuvad ulatuslikud soostuvad niidud ja märjad looniidud on pikemat aega hooldamata, kuid vaatamata sellele suhteliselt avatud ja valgusküllased. Siin kasvab paiguti massiliselt siberi võhumõõka ja mitmeid käpalisi.

2.1.3. Metsakooslused

Ülevaate kaitsealal riigimetsamaal esinevatest kasvukohatüüpidest annab tabel 2 ja joonis 1.

Tabel 2. Riigimetsa jaotumine kasvukohatüübiti

Tunnus	Pindala (ha)	%	Kasvukohatüüp
MD	2264,9	55,12%	madalsoo
SS	1486,7	36,18%	siirdesoo
KS	80	1,95%	kõdusoo
KKS	55	1,34%	kuiv kõdusoo
OS	44	1,07%	osja
KMD	36	0,88%	kuivendatud madalsoo
NIIT	29	0,71%	niidud
TAN	25	0,61%	tarna
MO	22,7	0,55%	mustika-kõdusoo
AN	22	0,54%	angervaksa
KL	16	0,39%	kastiku-loo
LD	8	0,19%	lodu
ND	7	0,17%	naadi
JO	6,5	0,16%	jänese kapsa-kõdusoo
LUL	4	0,10%	lubika-loo
KSS	2	0,05%	kuivendatud siirdesoo

Kaitseala riigi maa osast moodustavad 91% madal- ja siirdesoo (lisa 3). Kuigi metsakorralduse käigus on Rapla maakonda jääv Avaste soo osa määratud valdavalt siirdesooks ja Pärnumaale jääv osa madalsooks on looduses soo siiski kogu ulatuses üsna ühesugune. Sookaskede ja porsaga siirde- ja madalsoo

laigud katavad mosaiikselt kogu sood. Metsast tavapärasest mõttes saame Avaste looduskaitseala puhul rääkida vaid soo servaaladel, Soontagana soosaarel ning Parasmaa küla ümbruses.

Soo servaaladel kasvavad alles puistuks kujunevad noored madal- ja siirdesookaasikud, Avaste oja ja Allika jõe kuivendaval mõjul on nende kallastele kujunenud kõdusoo metsad, kus peapuuliigiks on kask, millele lisanduvad kuusk, saar, lepp ja kaitseala lääneosas mänd.

Parasmaa küla lähedal on riigimetsamaal on läänepoolses osas levinud kastiku- ja lubikaloo, idapool aga osja- tarna- ja angervakse kasvukohatüübi metsad.

Parasmaa sihtkaitsevööndis, Avaste sood idast piiraval seljandikul, esineb ka salumetsi.

Enamasti on tegemist haavikutega, kus kaasneva puuliigina kohtame tamme, saart ja pärna. Need salumetsad on kujunenud endistest puiskarjamaadest ja –niitudest. Kuna niitude majandamine on lakanud enamasti üle 20 aasta tagasi ja piirkonnas pole ühtki talu, on rohumaade taaskasutuselevõttu korraldamine kulukas ja keeruline.

Puisrohumaade taastamise otstarbekuse hindamiseks tuleb teha spetsiaalne inventuur.

Kaitsealale jäävate erametsade kohta täpsem informatsioon kasvukohatüüpideks jaotumise kohta puudub.

2.2. ELUSTIK

2.2.1. Linnustik

Kaljukotkas

Kaljukotkas (*Aquila chrysaetos*) on I kategooria kaitsealune loomaliik. Avaste looduskaitsealale jääb looduskaitseregistri andmetel (EELIS, 1.okt.2002) 3 kaljukotka pesapaika. Kaljukotkaste kaitseks on kaitse-eeskirjas kehtestatud inimeste liikumise keeld lindude pesitsusajal.

Kaks pesapaika on maha jäetud tänu pesapuude läheduses teostatud metsavargustele. Enamasti igal aastal edukalt pesitsev paar on asustanud tehispesa juba üle kümne aasta.

Merikotkas

Merikotka (*Haliaeetus albicilla*) pesa leiti 24.juulil 2001. Aastal Vigala vallast vahetult kaitseala põhjapiiri lähedalt ja selle paari pesitsuspiirkond ulatub osaliselt kaitsealale. Nii 2001. kui ka 2002. Aastal lennuvõimetus 1 poeg.

Metsis

Metsis (*Tetrao urogallus*) on II kategooria kaitsealune liik.

Mänguala paikneb Mangu ja Parasmaa sihtkaitsevööndites, mõlemal pool Avaste-Parasmaa teed. Viimastel aastatel on mänguala nihkunud Avaste soo poole.

Metsise mänguala nihkumise põhjuseks on ca 10 aastat tagasi mängu keskmes teostatud röövraie. Piirkonna hõredad männi-tamme segametsad ja ulatuslikud soometsad on metsisele sobivaks elupaigaks.

Metsise püsielupaik kattub suures osas kaljukotka pesitsusterritooriumiga, kus kehtestatud kaitsekord tagab ka metsise elupaiga kaitse.

Soo-loorkull

Soo-loorkull (*Circus pygargus*) on II kategooria kaitsealune liik. Pesitseb lagesool, kuid toitub ka ümbruskonna rohumaadel, näiteks mahajäätud Parasmaa looladel ja põldudel. Sood ümbritsevate rohumaade avatuna hoidmine ning kasutamine on soo-loorkulli asurkonna säilimisel oluliseks teguriks.

Rohunepp

Rohunepp (*Gallinago media*) II kategooria kaitsealune liik. Avaste soos on kohatud regulaarselt rohunepe ning tõenäoliselt asub siin ka nende mängupaik (A.Kuresoo, 2002).

2.2.2. TAIMESTIK

Viimasel ajal pole põhjalikku taimede inventuuri alal tehtud. Registreeritud on järgmiste taimede esinemine:

soohiilakas- *Liparis loeselii*

sookäpp- *Hammarbya paludosa*

kärbesõis- *Ophrys insectifera*

täpiline sõrmkäpp- *Dactylorhiza incarnata cruenta*

siberi-võhumõök – (*Iris sibirica*)

2.2.3. Muinsuskaitsealine väärtus

Soontagana maalinn

Soontagana maalinn pärineb II at. Algasajast ning on kaitse alla võetud Eesti NSV Ministrite Nõukogu 1.aug.1973.a määruse nr 346 Lisa 1 alusel objektina arheoloogiamälestiste nimekirjas nr 1319.

Muinsuskaitsealune mälestis asub Kurese külast 2,5 km põhja suunas Avaste soos. Maalinna mõõtmed on 110*60*8-10 m.

Kuna maalinna viivat salateed (pakktee) pole võimalik lokaliseerida, siis tulevikus toimuvad maaparandustööd (veetaseme muutmine) tuleks enne nende teostamist kooskõlastada Muinsuskaitseameti Pärnumaa Inspeksiooniga.

2.4. Puhkemajanduslikud väärtused

Soontagana maalinn

Omab eelkõige **ajaloolist väärtust**, kuid kuulub ühtlasi ka siinse **pärand-kultuurmaastiku kompleksi**. Piirkond on tunnistatud väärtuslikuks maastikuks ning ainukeseks Pärnumaa perspektiivseks muinsuskaitsealaks. Koos ümbritsevate muistsete külamaastikega moodustab ainulaadse loodus- ja kultuurmaastike kompleksi ning ala **kultuurilis-ajalooline ning puhkemajanduslik väärtus on väga kõrge**.

Avaste soo

Omab väärtust kui selle piirkonna üks suuremaid **madalsoid**, pakkudes võimalusi matkaraja tegemiseks õppeotstarbelisel eesmärgil. Soos kasvab ka mitmeid ohustatud käpaliste liike ning pesitseb arvukalt linde, pakkudes huvi loodussõpradele ja – huvilistele.

Sohu on rajatud **laudtee**, mis kulgeb ühel lõigul piki muistset taliteed.

Avaste sood läbis mitu taliteed, mis on paiguti tänaseni märgatavad. 2002.aastal raiuti lahti ja kaeti osaliselt laudteega maalinnast Kurese külla suunduv talitee, mis suundus

üle Maaljasaare (Soontagana) Kureselt Parasmaale. Selle talitee täielik taastamine on üks võimalikke turismiatraktsioone.

Puisniit (tammik)

Parasmaa sihtkaitsevööndis asuv endine puisniit on olnud pikka aega hooldamata ja praeguses seisundis ta erilist turismiväärtust ilmselt ei oma.

Sooniidud

Vaatamisväärsusena võib eksponeerida Parasma küla endist teed, mille ääres laiuvad märjad niidud käpaliste ja siberi võhumõõkadega, mis kipuvad võsastuma.

Looduse üksikobjektid

Tähelepanuväärsete mõõtmetega tamm kasvab Parasmaa külas sooserval.

Tamme võra ja tüvi on osaliselt kuivanud. Tamme vanuseks võib hinnata üle 300 aasta.

Tamme eksponeerimiseks tuleb selle ümbruses võsa raiuda.

Soontagana maalinn ja soosaared

Paestel aluspõhjakõrgendikel on soosaared. Siin oli kolm soosaart – Maalinna, Piuksu ja Kärje. Viimane on kuivenduse mõju tulemusel ilmselt metsade rüppe mattunud ja pole enam eraldatav. Piuksu on väike saareke, Maalinna seevastu 760 meetrit pikk, 340 meetrit lai ja kerkib kõrgeimas kohas 10 meetrit üle soo pinna. Maalinna soosaarel asub Pärnumaa tähelepanuväärsemaid muistiseid, legendaarse Vambola kants – Soontagana maalinn, mis oli Soontagana muinaskihelkonna rahvale varjupaigaks ning pidevalt asustatud. Henriku Liivimaa kroonikas kirjeldatakse sõjakäiku Soontaganasse 1210. aastal ja linnuse vallutamist ning rahva ristimist 1216. aastal. Soontagana linnus oli esimene kindlustatud varjupaik eestlaste valdustesse lõuna poolt tungivate

röövallutajate teel ja rüüstati korduvalt. Soontagana maalinn oli Soontagana muinaskihelkonna keskus.

Maalinna ümbritses sel ajal läbipääsmatu soo. Maalinna pääses vaid talvel või tammepakkudest laotud salateed mööda, mis algas muistse ohvrimäe - Salumäe lähedalt Kurese (Kureselja) külast.

Maalinn asub soosaare loodepoolisel osal. Maalinnas aastatel 1965-1971 toimunud väljakaevamistel leiti maalinna ümbritsenud vallis 6-7 ehitusjärku. Maalinna on ümbritsenud tarandkindlustus. Viimati on maalinna ümbritsenud vall ehitatud paeplaatidest. Vanimad arheoloogilised leiud pärinevad 7.-8. sajandist, kuid kultuurikihi põhiosa kuulub 12.sajandisse ja 13.sajandi algusesse.

Maalinna saar oli üks kahest Pärnumaa asustatud soosaartest. Siin suutis end toita kaks taluperet. Mõlema talu ametlik nimetus oli Maalinna (I ja II). Kuuldavasti olnud Soontakid soosaarel elanud järjest 22 põlve. Kahjuks tegi nõukogude võim siingi oma töö, viimane talu jäeti maha kuuekümnendatel. Kohalik kolhoos haris Maalinnal põlde ja koristas heina veel paarkümmend aastat tagasi. Maakasutus lõpetati pärast Allika oja süvendamist, sest Pärnu Metsamajandil ei jätkunud raha metsakuivendustöödega lõhutatud silla taastamiseks.

Taluhoonetest on säilinud vaid varemed, kaks keldrit ning lõputud kiviaiad.

Soo oli jagatud maaomanike vahel ligikaudu 400-ks sooheinamaasiiluks.

2.5. Sotsiaal-majanduslikud aspektid

Metsakasutus

Kuna **Avaste sihtkaitsevööndisse** jääb puidu varumise seisukohalt võttes väheväärtuslikud metsad, ei tekita loodusliku sihtkaitsevööndi kaitsekord, kus puidu varumine on keelatud, mingeid sotsiaal-majanduslikke probleeme.

Kuna **Mangu sihtkaitsevööndis** on kaitse-eeskirja kohaselt majandustegevus keelatud, siis on otstarbekas jätkuvalt riigi omanduses olevad maad jätta riigi maaks ja neid mitte erastada.

Hooldatavatesse sihtkaitsevöönditesse jäävatel aladel on maaomanikel võimalus see vastavalt Kaitstavate loodusobjektide seadusele riigile kuuluva kinnistu vastu välja vahetada.

Avaste soo siirdesoo-osad on kohalikele elanikele **jõhvikate korjamise paikadeks**.

Looduskaitsealal on **jahipidamine** lubatud. Piiranguks on vaid jahipidamise keeld kaitstavate liikide pesitsusajal Mangu ja Parasmaa sihtkaitsevööndites. Samas on oluline reguleerida samas piirkonnas nii rebase ja kähriku kui ka metssigade arvukust, kes kõrge arvukuse korral ohustavad metsise sigimisedukust.

2.6. Avaste looduskaitseala väärtused vöönditi

Kaitseala vöönd, pindala (ha)	Väärtus	Peamised mõjutegurid, märkused
Avaste skv. <i>Looduslik</i> 4118,8	Madal- ja siirdesookooslused Soo-loorkulli pesitsusala Rohunepi mänguala Merikotka pesapaiga kaitsetsoon Käpaliste kasvuala Lagedale madalsole iseloomulik linnustik	Soo jätkuv võsastumine Võimalikuks ohuks kuivendamine kraavide süvendamise läbi, mis võib mõjutada soo veerežiimi Niidetakse 2 korda hooajal, ohuteguriks liigne tallamine
Mangu skv. <i>Looduslik</i> 107,4	Kaljukotka (I kat.) pesitsusala Metsise (II kat.) elupaik salumets loodumets	Ohuteguriks kaistavate loomaliikide häirimine nende pesitsusajal Kaitse-eeskirjas on sätestatud ➤ inimeste viibimise keeld 15. veebruarist 31. juulini

		<p>➤ jahipidamise keeld 15. veebruarist 31. juulini</p>
<p>Maali skv. <i>Hooldatav</i></p> <p>19</p>	<p>Avaste soo idaosa ökoloogiline puhver</p>	<p>Lubatud metsa puu- ja põõsarinde harvendamine</p>
<p>Parasmaa skv. <i>Hooldatav</i></p> <p>854,3</p>	<p>Kaljukotka (I kat) pesitsusala</p> <p>Metsise (II kat.) mänguala</p> <p>Liigirikkad sooniidud, paepealsel alal, märjad looniidud</p> <p>Tammik salumets loodusmetsad</p> <p>Avaste soo idaosa ökoloogiline puhver</p>	<p>Kaljukotka pesitsusala häirimine</p> <p>Metsise häirimine mänguajal</p> <p>Tammiku võsastumine- hooldustööd vajalikud Looalade taastamine</p> <p>Kaitse-eeskirjas on sätestatud</p> <p>➤ jahipidamise keeld 15. veebruarist 31. juulini</p>
<p>Soontagana skv.</p>	<p>Soontagana maalinn</p>	<p>Niitudel oht</p>

<p><i>Hooldatav</i></p> <p>26,9</p>	<p>(muinsuskaitse objekt) ja sellest lõuna poole jäävad katsifiilsed niidud.</p>	<p>võsastumiseks; vajavad regulaarset niitmist. <i>(regulaarselt niidetud, heas korras</i> <i>Ehitatud laagriplats, 16m vaatlustorn, tualetid, sillad, ekspositsioonide alused, lõkkekohad ja tähistatud viitadega.)</i></p>
<p>Rumba skv.</p> <p><i>Hooldatav</i></p> <p>45</p>	<p>Peamiselt madalsookaasik</p> <p>Loodusmets</p> <p>Märgala</p> <p>Looduslikud ojad</p> <p>Merikotka pesapaiga kaitsetsoon</p> <p>Avaste soo põhjaosa ökoloogiline puhver</p>	<p>Võimalikuks ohuks kuivendamine kraavide süvendamise läbi, mis võib mõjutada soo veerežiimi</p> <p>Lubatud metsa puu- ja põõsarinde harvendamine</p>
<p>Mihkle pv.</p> <p>54,1</p>	<p>Avaste soo puhverala</p> <p>Kopra elupaik</p>	<p>Võimalikuks ohuks ala kuivendamine, kopra tegevus on soositav, aitab hoida soo veerežiimi</p>

III KAITSE-EESMÄRGID, NENDE SAAVUTAMIST MÕJUTAVAD TEGURID NING VAJALIKUD TEGEVUSED

3.1. TAIMEKOOSLUSED

Eesmärk

Haruldaste ja iseloomulike taimkattekoosluste (soo-, niidu- ja metsakooslused) säilitamine.

Siinsed soo- ja metsakooslused on olulised kui kaitsealuste liikide elupaigad. Sellest tulenevalt tuleb koosluste kaitse korraldamisel lähtuda konkreetse liigi elupaiganõudlustest.

Mõjutavad tegurid

- sookoosluste **jätkuv võsastumine ja metsastumine**
- **kuivendus.** Kaitsealal on hulgaliselt kraave, mida viimastel aastatel pole küll puhastatud, kuid olulist mõju avaldavad need jätkuvalt. Samas tuleb silmas pidada, et ka kaitsealast väljapoole jäävale alale kraavide kaevamine mõjutab kaitseala taimekooslusi.
- koordineerimata metsahooldustööd võivad samuti kaitseala taimekooslusi mõjutada
- niitude metsastumine ja niitmise lakkamine

Vajalikud tegevused

- detailse teadusuuringute ja seire plaani koostamine
- Korraldada koosluste perioodiline **seire**, hinnates koosluste seisundit ja analüüsides nende muutumist ning mõjutavaid tegureid

- Koosluste säilitamiseks, taastamiseks teostada vajalikke töid, kooskõlastatult vastavate spetsialistide ja kaitseala valitseja(te)ga
- Taimeliikide inventuur, taimkatte kasvukohatüüpide kaardistamine
- Varem niiduna kasutatud alade inventuur hoolduse vajaduse ning otstarbekuse selgitamiseks
- Hooldatavates sihtkaitsevööndites vajalike hooldustööde teostamine

3.1.1. Sood

Eesmärk

- ◆ **Soostiku loodusliku seisundi säilitamine**
- ◆ **Kraavitusest mõjutatud soode veerežiimi taastamine**

Mõjutavad tegurid

- ◆ **kuivendus.** Kaitsealal on **hulgaliselt kraave**. Need kraavid ohustavad soostiku veerežiimi ning sellest tulenevalt halvendavad ka sealsete liikide elutingimusi. Tuleb silmas pidada, et ka kaitseala lähiümbruses kraavide kaevamine mõjutab samuti kaitseala soostiku veerežiimi. Kavandatavatele kuivendustööde projektidele tuleb kindlasti teha keskkonnamõjude hindamine.
- ◆ **Puudub** spetsialistide **ülevaade/hinnang sookompleksi üldseisundile** ja selle servaalade veerežiimile
- ◆ **Puudub** spetsialistide hinnang **kas ja kuidas peatada soo jätkuv võsastumine**

Vajalikud tegevused

- ♦ Ekspert hinnangu koostamine soostiku ökoloogilisele seisundile ja veerežiimile
- ♦ Sookoosluste ja veerežiimi regulaarne **seire**
- ♦ Detailse **tegevuskava koostamine sookoosluste ja veerežiimi taastamiseks/säilitamiseks**
- ♦ Detailsest tegevuskavast tulenevate tegevuste elluviimine (näit. Avaste sool puu- ja põõsarinde harvendamine soo metsastumise pidurdamiseks)
- ♦ **Suuremate väljavoolude sulgemine ja vajadusel teiste kraavide sulgemine loodusliku veerežiimi taastamise eesmärgil**
- ♦ **Soodustada kopra** elutegevust, mis aitab kaasa soostiku veerežiimi paranemisele. Kopro jaht ei ole kaitsealal soovitatav.

3.1.2. Metsad

Eesmärk

- ♦ **Metsade loodusliku seisundi säilitamine ja taastamine**
- ♦ **Kaitstavate liikide püsielupaikades neile sobiva metsakoosseisu säilitamine**
- ♦ **Kaasaaitamine loodusliku mitmekesisuse taastamisele**
- ♦ **Puisniiduilmelistes puistutes laiavõraliste tammede ja alusmetsatammedega männikute säilitamine**

Mõjutavad tegurid

- ♦ **koordineerimata metsahooldustööd** võivad looduskaitselisi väärtusi mõjutada, tuues kaasa sealsete kaitsealuste liikide elupaikade kahjustamist/hävitamist
- ♦ **puisniiduilmeliste puistute võsastumine ja metsastumine**
- ♦ **ebaseaduslikud raied**

Vajalikud tegevused

- ♦ Vajalik on välja töötada detailne **metsade majandamise kava** järgmiseks metsakorraldusperioodiks, lähtudes loodusväärtuste säilitamise vajadustest
- ♦ **Kriisiolukordades tegutsemise kava koostamine** (trombid, tulekahjud) koostöös valitseja, metsamehed ja päästeteenistus!
- ♦ **Väga oluline on koostöö kaitseala valitsejate ja metsaomanike/ RMK vahel!**
- ♦ Puu- ja põõsarinde harvendamine **hooldatavates sihtkaitsevööndites**, kultuurpuistu (suures osas ühevanuseline ja üheliigiline) muutmiseks järkjärgult loodusilmelisemaks (mitmeliigiliseks ja erivanuseliseks). Järgmises metsamajandamiskavas kavandada metsakultuurides kujundusraied. Metsanduslike tööde teostamisel nii siin kui ka järgnevate tööde puhul kasutada metsamaterjali kokkuveoks väiketraktorit (näiteks "Terri"). Konkreetsetes kohtades tehtavate tööde maht ja iseloom kavandada kaitseala valitseja ja metsamajanduskava koostaja koostöös.
- ♦ Puu- ja põõsarinde harvendamine **maastikuilme säilitamiseks** (hooldatavates sihtkaitsevööndites), koostöös RMK-ga. Hõlmab selliseid töid nagu puisniiduilmeliste puistute säilitamine, teeäärte korrastamine, päästetööde läbiviimiseks oluliste kvartalisihtide hooldus jne. Kvartalisihid raiuda sisse u. 2-4 meetrise laiusega, mis on sihi säilimiseks piisav.

- ♦ Puu- ja põõsarinde harvendamine hooldatavas sihtkaitsevööndis **kaitstavate liikide elutingimuste säilitamiseks** (nt. metsise elupaik). Seejuures tuleb eelnevalt läbi viia täpsustav uuring metsise elupaikade seisundi ja vajalike tööde mahu kohta ning vajalikud kujundusraied kavandatakse järgmise metsamajandamiskavaga.
- ♦ Vajadusel **tormiheite koristamine** kaitseala valitseja ja RMK vahelise kokkulepe alusel. Tormiheidet loodusmetsades ei koristata.
- ♦ Laiavõraliste puude (tamm, mänd) ümbruses soodsate valgustingimuste tagamiseks puude koorimine või langetamine.

3.2. ELUSTIK

Eesmärk

- **Kaitseala ohustatud linnuliikide püsielupaikade säilitamine.**
- **Kaitsealuste taimeliikide kasvupaikade kaitse ja kasvutingimuste säilitamine.**
- **Kaitset vajavate haruldaste taimekoosluste säilitamine ja nende kujunemisele kaasaaitamine**
- **Kaitsealuste taimeliikide ja haruldaste metsakoosluste loomuliku veerežiimi taastamine**

Peamised mõjutegurid

- Võimalik kasvupaiga **füüsiline kahjustamine** puhkemajandusliku arendustegevuse (kontrollimatud lõkkeplatsid, tallamine), kuivendustööde või sobimatu metsaraieviisi teel.
- Kotkaste ja metsise elutegevuse **häirimine**

- Olemasolevate **andmete puudulikkus** või need on kaitseala valitsejale mitte kättesaadavad
- kuivendamine

Vajalikud tegevused

- Viia läbi kaitstavate liikide ja kaitset vajavate taimekoosluste **inventuur**, hinnata ohutegureid;
- Kaitstavate liikide ja kaitset vajavate taimekoosluste **seire**
- Kaitstavate loomaliikide **püsielupaikade kaardistamine**
- Organiseerida **järelevalve** (eriti lindude pesitsusajal)
- **Andmebaasi pidev täiendamine** uute andmetega (uued leiukohad kaardistada, seireandmete uuendamine)
- **Puhkemajanduse koordineerimine** ja turismitegevuste suunamine kaitseala väärtuste säilitamise eesmärgil
- **Kaitsekohustustealiste väljastamine maaomanikele**

3.2.1. Loomastik

Kaljukotkas

Merikotkas

Mõjutegurid

- Pesitsusaegne häirimine
- Metsaraied pesitsusalal ja selle lähiümbruses

Vajalikud tegevused

- Kaljukotka elupaiga **regulaarne seire**, nende seisundi ja pesitsusedukuse hindamine
- Mangu sihtkaitsevööndis liikumispiirangu tagamine kaitse-eeskirjas sätestatud ajal
- Parasmaa ja Mangu sihtkaitsevööndites jahipidamise keelu tagamine
- Vajalikud **hooldustööd viia läbi väljaspool pesitsusperioodi**
- Ettevalmistada kaitse-eeskirja **muudatusettepanek** merikotka püsielupaiga liitmiseks kaitsealaga.
- **Kaitsekohustustealiste** väljastamine uue merikotka pesa kaitse tagamiseks

Soo-loorkull

Mõjutegurid

- **Elupaikade võsastumine ja metsastumine**
- **Kuivendus**

Rohunepp

Mõjutegurid

- **rohumaade võsastumine, niitmise lakkamine**

Vajalikud tegevused

- elupaikade kaardistamine, lindude arvukuse ja seisundi hindamine
- elupaikade regulaarne seire
- soo loomuliku veerežiimi taastamine
- puude raie kuivenduse mõjul metsastuma hakanud sool
- kaitseala ümbritsevate rohumaade taaskasutuselevõtt

Metsis

Mõjutegurid

- Kuivenduse mõjuga metsades tiheda alusmetsa kujunemine

- Metsise mänguaegne häirimine
- Kõrge kiskjate ja metssigade arvukus
- Ebaseaduslikud raied

Vajalikud tegevused

- ◆ Metsiste elupaikade regulaarne seire, nende arvukuse ja seisundi hindamine
- ◆ Metsiste looduslike vaenlaste (rebaste, kährikute ja nugiste) arvukuse regulaarne hinnang ja vajadusel arvukuse reguleerimine
- ◆ Metsiste elupaiga metsade optimaalse struktuuri tagamine. Vajalikud raied kavandatakse järgmise metsamajanduskava koostamisel vastavalt kinnitatud „Metsise kaitsekorralduskava“le
- ◆ Ebaseadusliku metsaraie ärahoidmiseks järelevalve teostamine

3.2.2. Taimestik

Mõjutegurid

- Kuivenduse mõjuga metsades tiheda alusmetsa kujunemine
- Ebaseaduslikud raied
- Rohumaade kasutuse lõppemine ja metsastumine
- Veerežiimi muutused kuivenduse mõjul

Vajalikud tegevused

- Kaitstavate taimeliikide **kasvukohtade kaardistamine**, nende arvukuse ja seisundi hindamine
- kaitset vajavate haruldaste taimekoosluste ja metsa vääriselupaikade inventuur

- kaitsealuste liikide esinduslikumate kasvukohtade ja kaitset vajavate haruldaste taimekoosluste **regulaarne seire**
- soo loomuliku **veerežiimi taastamine**
- puude raie kuivenduse mõjul metsastuma hakanud sool
- **puittaimestiku kujundamine** endistel põlisrohumaadel

3.3. MAASTIK

Eesmärk

Tagada Avaste looduskaitseala maastikuliste ja esteetilise väärtuste säilimine.

Endiste puisrohumaade ilme taastamine.

Avatud külamaastike säilitamine kaitsealal, Kurese, Vastupää ja Parasmaa külades

Väärtuste tutvustamine puhkajatele.

Peamised mõjutegurid

- Maastikuilme ja esteetilise väärtuse kahjustamine sobimatu ja **planeerimata ehitustegevuse**, rajatiste püstitamise ja **puhkemajandusliku** arendustegevuse teel.
- Pool-looduslike koosluste traditsioonilise kasutamise lõppemine

- Külade **rohumaade kulustumine ja võsastumine**
- Maastikuilmet kahjustav **metsanduslik tegevus**. Vastavalt kaitseala kaitse-eeskirjale on metsanduslik tegevus kaitsealal võimalik kahel suunal: kaitsealuste liikide elutingimuste säilitamiseks vajalike hooldustöödena ning hooldatavates sihtkaitsevööndites puu- ja põõsarinde harvendamisena vastavalt kaitse-eesmärgile.
- Suure külastuskoormusega kaasneb **olmeprahi teke** (eriti *Soontagana sihtkaitsevööndis*)
- Soontagana maalinna **autodega sõitmine**, millega lõhutakse maalinna teed ja kahjustatakse kaltsiifiliseid niite

Vajalikud tegevused

- Oluline on silmas pidada, et muinsusobjekt (**Soontagana linnamägi**) on ka muinsuskaitse all ja nende üle kehtivad ka muinsuskaitset reguleerivad õigusaktid. Seetõttu, kui midagi sellel alal kavandatakse, tuleb teha **koostööd muinsuskaitseametiga** ja kõik planeeritavad tegevused muinsuskaitseametiga kooskõlastada.
- **Puhkemajandusliku arendustegevuse kava** koostamine (vähemalt 5 aastaks) koostöös RMK-ga ja selle kooskõlastamine kaitseala valitsejaga;
- Vajalik pool-looduslike koosluste (niitude) **regulaarne niitmine** (*Soontagana sihtkaitsevööndis*)
- Endiste puisrohumaade poolavatud maastike hoidmine Parasmaa küla ümbruses. Puude ja võsa raie vähemalt kord viie aasta jooksul
- Endiste avatud maastike taastamine ja alvarite metsastumise tõkestamine
- Puhkemajanduse ja turismiga tegelevate **isikute ja ettevõtete kaasamine** kaitseala kaitsekorraldamisele, kaitseväärtuste (Soontagana maalinn ja seda ümbritsev pärandkultuurimaastik) tutvustamisesse ja säilitamisesse.
- Kaitseala lähipiirkonna **elanikkonna kaasamine** kaitseala kaitsekorraldamisel

- Organiseerida **prügimajandust**: kuhu paigaldada prügikastid, kes hoolitseb nende regulaarse tühjendamise eest jne.
- Puu- ja põõsarinde harvendamine **maastikuilme säilitamiseks** (hooldatavates sihtkaitsevööndites), koostöös RMK ja maaomanikega. Hõlmab selliseid töid nagu teeäärte korrastamine, vaadete avamine jne. Võimalikud on täiendavad metsanduslikud tööd, väikeses mahus, mis kaasnevad näiteks puhkekohtade rajamisega
- Vajadusel **tormiheite koristamine teedelt, õpperadadelt ja sihtidelt** (tagamaks juurdepääs päästetööde tegemiseks).
- Mootorsõidukitele maalinna pääsu tõkestamine
- Kurese, Vastupää ja Parasmaa külade poollooduslike koosluste (alvarid, aruniidud, sooniidud, allikasood) rohumaade taaskasutuselevõtt.

3.4. PUHKEMAJANDUS JA TURISM

Eesmärk

Arendada kaitsealal säästlikku puhkemajandust viisil, mis ei kahjustaks kaitseala väärtusi ning võimalikult toetaks teisi kaitse-eesmärke.

Arendada välja piirkonna loodusturismi keskus.

Välja ehitada piirkonna loodusväärtuste ja ajaloolis-kultuuriliste väärtuste eksponeerimiseks külustusrajatiste integreeritud kompleks.

Peamised mõjutegurid

- **infomaterjali puudumine**
- puhkemajandusega tegelevate **ettevõtete tegevuse koordineerimatus** ja läbirääkimiste puudumine kaitseala valitsejaga, mistõttu võidakse kaitsealal arendada kaitseala väärtusi ohustavaid tegevusi
- **vahendite puudumine** reguleeritud turismi arendamiseks

Kaitseala valitseja on sõlminud RMK ja Koonga vallavalitsusega **kolmepoolse lepingu**, mis paneb puhkemajanduse korraldamise RMK-le ja vallale kohustuse korras hoida külalised, mis tagaksid korraliku juurdepääsu kaitsealale ning korraldada prügimajandus.

RMK on rajanud **laudtee** ja purde Kuresse külla viivale taliteele, **vaatlustorni**, mis mahutab korraga ühe turismigrupi ja meenutab konstruktsioonilt linnuse piiramistorni, paigaldanud tualetid parklasse ja maalinna: lõkkemaja, stendidele kaks katusealust, kolm lõkkeplatsi, laudtee soole, korrastanud kaevu, võsast välja raiunud paekiviaiad ja taluhoonete varemed, korrastanud kaitsealal olevat teelõiku ning tasunud Soontagana niitude niitmise eest, paigaldanud parklasse stendialuse ja stendi.

Keskkonnateenistus korraldas 1 km tee ehituse, parkla rajamise, Avaste ojale 12 m pikkuse jalakäijate silla ehituse, paekividega kindlustatud traktorite läbisõidu rajamise Avaste ojale ja koostas kõigi rajatiste püstitamiseks ning kompleksi väljaehitamiseks lähteülesanded.

Vajalikud tegevused

- Puhkemajanduse ja turismiga tegelevate **isikute ja ettevõtete kaasamine** kaitseala kaitsekorraldamisele, kaitseväärtuste tutvustamisesse ja säilitamisesse.

- piirkonna loodusväärtuste ja ajaloolis-kultuuriliste väärtuste eksponeerimiseks külustusrajatiste **integreeritud kompleksi väljaehitamine**
- kaitseala **tutvustavate infotahvlite koostamine** ja paigaldamine. Suured kaitseala skeemid paigaldada kõige nähtavamasse ja külustavamatesse kohtadesse:
- kaitsealalt lähtuvate taliteede väljaraie ja loodusturismiradadena kasutuselevõtt
- kaitseala **lähiümbruse vaatamisväärsuste** (Mihkli salumägi, Pakamägi, Koeramägi, Kurese külamaastik ja allikad, allikasoo, rannastangud, alvarid, Parasmaa alvarid ja külamaastik, Avaste mägi Raplamaal, pakktee, Vastupää talitee jms) tähistamine ja külustusrajatiste **väljaehitamine**
- Mihkli salumäele vaatlustorni rajamine
- Soontagana-Kurese **matkarada** (sh. laudtee ja tualeti rajamine)
- Mihkli salumäel kultuurpuistute raie **vaate avamiseks** Avaste soole ja Soontaganast Salumäele
- Kahe veevõtukoha korrastamine Soontagana-Salumäe marsruudil
- Parasmaa **külatee ja talitee korrastamine**
- **Maalinna maketi tellimine**
- **Soontagana kahe talu varemete konserveerimine ja keldrite korrastamine panipaigaks**
- **Parasmaa külas varemete korrastamine ja konserveerimine**
- **vaadete avamine** loodusväärtuste paremaks eksponeerimiseks

- **infostendide hooldamine**
- **infomaterjalide** koostamine (kaitseala skeem koos piirangute ja õpperadade skeemidega)
- infomaterjalide koostamine **õpperadade kirjeldustega**
- Organiseerida infomaterjali **levitamine** (läbi turismiettevõtete, koolide)

funktsionaalsed tegevused

- kaitseala välispiiri ja vööndipiiride **tähistamine** (tähistuse hooldamine)
- vajadusel **liikluskeelu märkide ja teetõkete** (tõkkepuu) paigaldamine ning hooldus
- **suunaviitade** valmistamine ja paigaldamine
- **laagripaikade** ettevalmistamine kaitseala naabruses (lõkkeplatsid, istepingid jne).
-
- **õpperadade** rajamine
- **prügimajanduse** korraldamine
- kaitsealale viiva Järveküla-Soontagana **maantee hooldus**
-

3.5. SOTSIAAL-MAJANDUSLIKUD ASPEKTID

Eesmärk

Arendada kaitsealal ja selle lähiümbruses säästlikku puhkemajandust viisil, mis ei kahjustaks kaitseala väärtusi ning võimalikult toetaks teisi kaitse-eesmärke. Püüda parandada kohalike elanike sotsiaalmajanduslikku olukorda läbi kaitseala integreeritud kaitsekorraldusliku ja arendustegevuse.

Peamised mõjutegurid

- Üldine **ressursside vähesus** piirkonna arendustegevuseks.
- **Metsandus ja jahindus** kui majandustegevused omaette erilist väärtust ei oma. **Metsa majandamise** eesmärk kaitseala kultuurpuistutes saab olla puidu varumine piires, mis ei kahjusta kaitseala maastikuilmet ning kaitstavate liikide kasvutingimusi.
- **Väga hõre asustatus**

Vajalikud tegevused

- **Suunata ja toetada** kohalike ettevõtjate ja maaomanike initsiatiivi kaitseala arendustegevuses (puhkemajanduse arendamine, koosluste majandamine jne.);
- Suunata turismiettevõtjaid kinni pidama kaitsealal kehtestatud kaitsekorrast, et vältida loodusväärtuste kahjustamist

- Võimalusel kasutada kaitsekorralduslikeks tegevuste teostamisel teostajatena **kohalikke vahendeid ja tööjõudu.**
- **Toetada piirkonna poollooduslike koosluste taastamist ja hooldamist**
- **Välja ehitada lähiümbruse kaitsealade ning ajaloolis-kultuuriliste ja loodusväärtuste eksponeerimise kompleks**

3.6. TEADUSTÖÖ JA SEIRE

Eesmärk

Kaitseala väärtuste seisundi pidev ja organiseeritud uurimine ning jälgimine, tagamaks võimalike ohutegurite ennetamise ja vajalike kaitsemeetmete rakendamise.

Peamised mõjutegurid

- uurimistööde ja seire **koordineerimatus**
- andmete **süsteemiseerimatus**
- andmete **mittelaekumine** kaitseala valitsejale, mistõttu ei saa valitseja operatiivselt organiseerida vajalike kaitsemeetmete rakendamist.
- Regulaarse seire puudumine

Vajalikud tegevused

- koostada detailne **teadusuuringute ja -seire tegevusplaan**
- kaitstavate liikide ja kaitset vajavate haruldaste koosluste **regulaarne seire**
- sookoosluste arengu **seire**
- taimekoosluste **seire**
- **kogu kaitsealal toimuvate looduslike protsesside ja inimtegevuse seire** ning vastava andmestiku täiendamine (EELISes)
- **kaitsekorralduslike tegevuste tulemuslikkuse seire**
- koostada **ülevaade** kaitsealal tehtud teadusuuringutest

3.7. JÄRELEVALVE

Eesmärk

- **kaitse-eeskirja toimimise tagamine**
- **ebaseadusliku tegevuse avastamine ja tõkestamine**
- **kaitsekorralduslike tegevuste kontroll ja vajadusel korrigeerimine**

Vajalikud tegevused

- **läbirääkimised keskkonnainspeksiiooniga** võimaliku järelevalve kava koostamiseks (järelevalve vajalik eriti lindude pesitsusajal, aga ka metsanduslike tööde jälgimiseks)
- **valitsejate poolne järelevalve korraldamine, tööjaotus**
- **kohaliku elanikkonna informeerimine ja järelevalvesse kaasamine**

3.8. KAITSEALA VALITSEMINE

Eesmärk

- kaitsealal toimuva tegevuse koordineerimine, tagamaks kaitseala kaitse-eeskirja täitmise ja kaitseala kaitseväärtuste säilimise
-

Vajalikud tegevused

- Pärnumaa ja Raplamaa keskkonnateenistuste vaheline koostöö korraldamine, tööjaotus
- **koostöö** korraldamine teiste huvigruppidega (RMK, VVO-d, kohalik elanikkond, turismi ettevõtjad, õppeasutused jne)
- kaitsealal tehtavate tööde **kooskõlastamine ja valitsejapoolne järelevalve**
- kaitsekorralduslikeks töödeks **vahendite taotlemine**

- külastusrajatiste integreeritud **kompleksi rajamise koordineerimine**

-

IV TULEMUSLIKKUSE HINDAMINE

Alljärgnevalt esitatakse üldised juhised, mida kaitseala kaitse korraldamistegevuse tulemuslikkuse hindamisel arvestada.

- ◆ Tulemuslikkuse hindamise käigus **analüüsitakse** saavutatud tulemust kavandatud tegevuse osas.
- ◆ Ohustatud liigi kaitse eesmärgil tehtavate tegevuste tulemuslikkust saab hinnata **kaitstava liigi seisundi järgi** (arvukuse muutused, sigimisedukus, elujõulise populatsiooni säilimine jne).
- ◆ Avaste looduskaitseala igal kaitsekorralduslikul üksusel on oma kaitse-eesmärk ning seetõttu tuleb kaitsetegevuse **tulemuslikkust hinnata iga kaitsekorraldusliku üksuse (vööndi) puhul eraldi**.
- ◆ Seire ja rakendusuuringud peavad aitama hinnata, kas kaitsekorralduslikud võtted aitavad täita ala kaitse-eesmärki (eesmärke), selleks tuleb teostatavad kaitsetegevused registreerida.
- ◆ Tulemuslikkuse hindamisel tuleb **analüüsida**, kas tegevus aitas kaasa kaitse-eesmärgi saavutamisele või mitte ja kui edukalt. Analüüs peab sisaldama hinnangut tehtud kulutuste ja saavutatud tulemuste suhtes.
- ◆ Tulemuslikkuse hindamist tehakse **iga kaitsekorraldusaasta lõpus**
- ◆ Kogu kava analüüsitakse kaitsekorraldusperioodi lõpus, millest lähtudes koostatakse järgmiseks perioodiks **uus kaitsekorralduskava**

V TEGEVUSKAVA

Tegevuskava tabelisse on koondatud eelneva analüüsi tulemusena esitatud tegevused, mis on täitmiseks käesoleva kaitsekorralduskavaga ettenähtud perioodi jooksul (2003-2012).

Täpsemad rahasummad on arvestatud esimese 5 kaitsekorraldusaasta kohta (2003-2007). Kaitsekorraldusperioodi II osa tegevuste maksumusi tuleb hiljem

korrigeerida, vastavalt inflatsioonile ja tööde hindade muutusele.

Tabelis on esitatud ka võimalikud/tõenäolisemad rahastamise allikad.

Tegevused on jaotatud kolme prioriteetsusklassi, lähtuvalt tegevuse olulisusest Avaste looduskaitseala loodusväärtuste säilitamisel ja kaitse-eesmärkide saavutamisel.

Tulenevalt tegevuste tabelist, vajavad esimese viie aasta tegevused (2003-2007) kokku **1 666 0001.54** krooni, millest

I prioriteeti kuuluvate tegevuste täitmiseks on vaja **1 074 000 kr.**

II prioriteeti kuuluvate tegevuste täitmiseks on vaja **547 000 kr.**

III prioriteeti kuuluvate tegevuste täitmiseks on vaja **45 000 kr.**

Aasta	2003	2004	2005	2006	2007
I prioriteet	164500	253500	326000	194000	136000
II prioriteet	261000	221000	25000	25000	15000
III prioriteet		90000		45000	
Kokku	425500	564500	351000	264000	151000

Kasutatud materjalid

1 Käesoleva töö koostamiseks koondati ja kasutati järgmisi, nii paber- kui elektroonilisel kujul olevaid, materjale ja andmeid:

1. EELIS-e (Eesti Looduse Infosüsteem) andmed kaitsealade, kaitstavate looduse üksikobjektide ja kaitsealuste liikide kohta.
2. Eesti Metsakorralduskeskuse takseerandmebaasis olevad Halinga metskonna 1999. aasta metsakorralduse takseerandmed ja kaardid.
3. Eesti Metsakorralduskeskuse takseerandmebaasis olevad Märjamaa metskonna 1999. aasta metsakorralduse takseerandmed ja kaardid.
4. Maakatastri andmed valdade ja maaüksuste kohta Koonga ja Vigala valla osas.
5. "Loodusdirektiivi" elupaigatüüpide käsiraamat. Trt, 2000.
6. Orru, M., 1995. Eesti turbasood. Teatmik. Eesti Geoloogiakeskus, Tln.
7. Paal, J. jt. 1999. Eesti märgalade inventeerimine. 1997. a. projekti "Eesti märgalade kaitse ja majandamise strateegia" aruanne. Eesti Loodusfoto, Trt.
8. Valk, U (koostaja). Eesti sood. Tln, 1988.
9. Viht, E., Randla, T. Metsise kaitsekorralduskava. 2001

LISAD

- 1. Avaste looduskaitseala tsoneering (1:35 000)**
- 2. Avaste looduskaitseala väärtuste ja ohutegurite kaart (1:35 000)**
- 3. Metsa kasvukohatüüpide kaart (riigimetsa osas) (1:35 000)**
- 4. Avaste looduskaitseala kaitse-eeskiri**
- 5. Kaitseala laienduseettepanek koos kaardiga (1:10 000)**